

Barbosa d. cap. 10. à num. 31. Hurtad. de resi-
dent. lib. 5. resol. 9. Menoch. de arbitrar. cas. 429.
ex numer. 4. apud quos plurimi. Ex illis obser-
vare oportet, quod Beneficiarius absque culpa
non recitans publice oblivionem, vel qui Bre-
viario caret, ad fructuum restitutionem non tenetur,
cum amissio illorum sit poena; quae peccatum
supponit Sanch. dub. 86. Azor. Inst. Moral.
lib. 10. cap. 14. quæst. 7. Garc. num. 16. Trullench
num. 19. Sed si Beneficiarius tantam alicujus horae
partem intermittat, ut ad mortale peccatum impu-
tetur omissio, an pro rata fructus restituere debeat,
controvertitur. Affirmat Castr. Palao tom. 2. disp.
2. punct. 7. num. 5. Trullench num. 10. in fin. Negat
Diana part. 4. tract. 4. resol. 220. & alii, quibus
accedere videtur Barbosa num. 31. vers. Sed quid si
Parochus. Prior sententia probabilior videtur, ea
potissimum ratione, nam omissio, quae consti-
tuit Beneficiarium Dei inimicum, ac poena aeterna
dignum, ad fructuum amissionem sufficiens debet
judicari, ut aliud agens inquit Hurtad. d. resol. 9.
subresol. 3. num. 8. Unde Pat. Suar. lib. 4. de Hor.
Canon. cap. 30. num. 13. hanc statuit regulam, ut
quoties omissio actus externi recitandi est mortali-
ter peccaminosa oriatur obligatio restituendi, non
verò quando est tantum venialis, ita etiam si linguis
partibus Officii notabilis, & magna pars fructuum
respondeat, non sit obligatio restituendi.
Quem refert, ac sequitur Hurtad. n. 9. 10.

83 Præterea in disputationem adducitur, utrum se-
mestre Lateranensi Concilio præscriptum, ut Be-
neficiarius propter omissionem Divini Officii recita-
tionem fructus non restituat, computetur à die
collationis, vel possessionis? Quidam ab obtento
Beneficio sex menses numerant, ut Navarr. in Ma-
nual. de Hor. Canon. c. 7. n. 29. Garcia d. c. 1. n. 92.
Hurtad. d. resol. 9. subresol. 10. n. 1. & alii, quos
referunt. Adversum eos à capta possessione se-
mestre currere, opinatur communi Theologorum
Schola, quos copiose congerit, & sectatur Bar-
bosa de Offic. Paroch. c. 10. n. 6. & quamquam hæc
sententia benigna appareat, quæ cum de poenis
infigendis agitur, debet amplecti, l. penult. de
pen. c. in poenis 49. de reg. jur. in 6. cum similibus
quæ expendi supra, lib. 2. c. 9. n. 22. oppositam ta-
men veriore existimo, quæ cum favorem Reli-
gionis, & observantiam divini cultus respiciat,
odiosa haberi non debet, etsi poenam pecuniariam
iroget ad coercendam Ecclesiasticorum negligenti-
am.

84 Ultimò animadvertendum, quod si Parochus ob
recitationem horarum prætermittam teneatur resti-
tuere fructus, non sunt omnes computandi, ut
pro rata reddat, sed illi tantum, qui Divino Offi-
cio prudentis viri arbitrio responderint, cum Paro-
chus alia obeat munia mercede digna, de quo Barbo-
sa d. c. 10. n. 33. Hurtad. d. resol. 9. subresol. 1. ubi
latissimè.

SUMMARIUM.

- 1 Nullus vendere, aut alium inire contractum, nisi ob publicam causam compelli potest.
- 2 Ubi publica necessitas, vel utilitas postulat, privati coguntur res proprias alienare.
- 3 Coactò vendere justum rei pretium persolveri debet absque dilatione: & quid si Respublica pecuniam non habuerit.
- 4 Qui necessaria ad victum vendenda exponunt, ne-

- queunt ea justum pretium exhibentibus dene-
gare, quod per Magistratum taxari poterit.
- 5 Advocatus poenis compelli potest, ut litigantibus patrocinetur. Quod ampliatur, de declaratur.
- 6 Artem, vel officium publicè exercens, constrin-
gi poterit, ut mercedem reddentibus ministerium suum exhibeat.
- 7 Quid de publica meretrice, & n. 8.
- 8 Meretricem rapiens, aut violenter cognoscens, qua-
liter puniatur.
- 9 Quod dicatur pretium legitimum: consistit in indivisibili, & pro qualibet læsione competit actio.
- 10 Quomodo id pretium in indivisibili consistat.
- 11 Parentibus in egestatem lapsis vendere filios an sit permissum, & n. 13.
- 12 Filius venditus à patre propter famis necessita-
tem, an de Jure Civili fieret verus servus ementis? & n. 15.
- 13 Verbum Sanguinolentus, positum in l. fin. C. de patr. qui fil. dilirax. Quid significet.
- 14 Jure naturali non solum vendere, sed & pignori dare filios utrique parenti ob gravem necessitatem licet. Quid Jure Civili, & nostro Regio, ibid.
- 15 Utrum parentibus liceat filios vendere, aut pignori dare ex alia gravissima necessitate, præter famem, & n. seqq.
- 16 De filio clerico, ac conjugato, num possint urgente fame, per patrem vendi, aut pignori?
- 17 Quid de emancipato? ubi & de filia respectu matris, ibid.
- 18 Cùm parens vendit filium propter necessitatem legitime, efficitur jure natura irrevocabiliter servus emptoris: non sic Jure Civili.
- 19 Parens qui filium distraxit necessitate compulsus, num possit in utroque foro acceptam redactere quantitatem, ut redimat venditum.
- 20 Divites qualiter cogi possint ad erogandas pauperibus elemosinas, & n. 26.
- 21 Divites quando debeant in foro conscientie subvenire indigentibus, remissive.
- 22 Dives an satisfaciat obligationi succurrendi egenis, pecuniam mutans.
- 23 Merces vendere carius exteris, & viatoribus, quam loci incolis, minimè permittitur.
- 24 Limitatur.
- 25 Quod compellendos venditores, ut plures non vendent exteris, jurisdictio Ecclesiastica (ad quam cumulativè de jure spectat) consuetudine tolli poterit, si Magistratus laici negligentes non sint: & quid in praxi servetur.
- 26 Incola tempore egestatis sunt proponendi forensibus in emptione tritici ex agris oppidi sui percepti.
- 27 Habent etiam jus retractus pro vicinialibus extero venditis sub tempore sterilitis, & famis.
- 28 Colonus an teneatur fructus fundi potius domino, quam extraneo vendere? & n. 35.
- 29 Emphyteuta, & vassallus num cogi possint fructus ex re emphyteutica, vel feudali domino directi dominii vendere potius, quam aliis pro eodem pretio?
- 30 Dominus fundi ut præferatur alii fructuum emptori, idem pretium debet numerare, licet sit excessivum: quod limitatur.
- 31 Quid si civis retrahat frumentum extero venditum, an debeat pretium excessivum etiam ultra taxam reddere primo emptori? & n. 39. 40. & 41.
- 32 Religiosis, ac pietatis favore ut res proprias vendat aliquis jure compelli potest.
- 33 Ecclesia an vendere compellatur favore alterius? Et

- Et an coactus vendere Religionis gratia gabelam debeat?
- 44 Propter publicam utilitatem privatus constringitur vendere res suas.
- 45 Non licet sic edificare, ut interiora monasteriorum ex privatorum aedificiis prospici queant.
- 46 Si quis ingredi proprium fundum non valeat, nisi per alienum, hujus dominus cogitur vendere servitutem ad transitum. De intellectu legis Si quis sepulchrum, de religiof. ac sumptib. funer. remissive, ibid.
- 47 Servo alieno si legetur libertas, dominus eum vendere non compellitur; secus si communi unus ex dominis libertatem concesserit.
- 48 Jure nostro Regio dominus tenetur servum Maurum vendere ut Christianus à captivitate redimatur.
- 49 Habens domum communem, partem suam vendere constringitur, si socius in ea Ecclesiam, vel aliud aedificium pium velit construere.
- 50 Propter utilitatem, ac decorum civitatis plura cum privatorum præjudicio jure sunt constituta.
- 51 Utrum licet amicum pro libito aedificia civitatis, seu aedes altius tollere etiam cum vicinorum incommodo? & n. 52.
- 52 Et quid jure nostro Regio.
- 53 Princeps compellere subditos potest, ut proprias aedes vendant pro constructione, vel ampliatione Ecclesie, seu monasterii, sicut ob publicam utilitatem.
- 54 Principi non permittitur res subditis adimere, etiam justo pretio reddito, nisi ex rationabili causa.
- 55 Magistratus jure cives cogere valet, ut proprias aedes, vel alia aedificia justo pretio vendant pro constructione Ecclesie Cathedralis, aut Parochialis, vel pro ampliatione necessaria. Quod ampliatur ad quamlibet Ecclesiam, adhuc non parochialem, num. 58.
- 56 Ubi necesse non est, quod Ecclesia aedificetur, aut extendatur, nequit privatus cogi ad vendendas possessiones suas per Magistratus, sed Principis desideratur auctoritas.
- 57 Limitatur si ex venditione non grave detrimentum, sed leve dominus senserit.
- 58 Ex variis causis præter jam explicitas dominus res proprias vendere compellitur, ut servum, aut ancillam, propter servitium, aut introductio-
nem ad delinquendum.

CAPUT XIV.

Postquam jus gentium dominiorum distinctio-
nem introduxit, l. Ex hoc jure de just. & jur.
quisque in rebus suis est moderator, & arbiter,
l. In re mandata 21. C. mand. ubi Barb. cum pluri-
bus in collect. num. 2. ita ut nemo regulariter ad dis-
ponendum de illis ullo modo compelli possit. Vela
dissentat. 17. n. 34. ubi alii. Hinc provenit, quod
non liceat cogere dominium, ut vendat, etiam
oblato justo, aut exorbitante pretio. Greg. Lop.
in l. 3. gloss. 1. tit. 5. p. 5. Sanch. Consil. Moral.
lib. 2. cap. 4. dub. 27. num. 14. Molin. de primogen.
lib. 1. cap. 26. n. 8. vers. Quod adeo, Cujac. observat.
lib. 27. cap. 9. D. Fraff. de Regio patron. Ind. cap. 84.
n. 68. Azeved. in l. 1. n. 21. tit. 25. lib. 5. Recop.
Mathienz. in ead. l. gloss. 9. n. 1. Ant. Fab. in ration.
l. Imperatores, de contr. empt. Pichard. in §. Non
solum, n. 10. Inst. de legat. Surd. de aliment. tit. 8.
privileg. 94. num. 1. præter eos, quos congerunt
D. de Faria Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.

Barbosa collect. l. Invitum, n. 2. C. de contr. empt.
& Hermof. in d. l. 3. partit. n. 1. Idem procedit in
permutatione, locatione, ac cæteris contractibus.
Surd. n. 2. Vela ubi sup. Nec Princeps valet, nisi
ob publicam causam, subditos ad contrahendum
astringere. Peregrin. de jur. fisc. lib. 6. tit. 4. n. 44.
Gratian. discept. cap. 149. n. 32. Alfar. de offic. fisc.
gloss. 34. n. 62. de quo perillustre habetur testimo-
nium Reg. lib. 3. c. 21. vers. 2. de Naboth tenente
vendere Regi vineam suam.
Alit publica utilitate, vel necessitate exigente,
jus privatorum cedit, qui vendere res proprias justo
pretio tenentur; nam subditi, eorumque bona po-
testatibus publicis subsumunt quantum, servata æqui-
tate, bonum commune effragat, Sic P. Molin. de
just. & jur. disp. 341. n. 1. Ant. Gom. variar. lib. 2.
cap. 2. num. 51. Gail. lib. 2. observat. 56. à num. 1.
Cancer. variar. part. 1. cap. 13. num. 131. & 133.
Aviles in cap. 42. Prator. verb. Varas, num. 8. D.
Fraff. num. 65. Surd. num. 4. Morla Empor. Jur.
tit. 9. q. 1. n. 4. Cevall. comm. cont. comm. q. 906. ex
num. 4. & alii plures apud Hermof. sup. num. 9.
& Barbof. in d. l. Invitum, num. 3. Utilitatem pu-
blicam accipere debemus, quæ repicit ad bonum
commune, ac Reipublicæ conservationem imme-
diatè, & præcisè: non quæ versatur in augmento
regii gazophylacii, aut publici aerarii; nam etsi
hæc ditescere publice intersit, quæ Reipublicæ
nervi censentur, l. 1. §. In causa, de question. re-
gulariter tamen hujusmodi causa non sufficit, ut
subditi contrahere compellantur, nisi in casibus jure
permisissis, quorum meminit Alfar. sup.

Ibi: Illud equidem præfatus.

Vendenti ex causa publica coactò justum pre-
tium numerari debet, l. 2. tit. 1. p. 2. l. 31. tit. 18
part. 3. P. Molin. num. 2. Gregor. Lop. in d. l. 2.
gloss. 23. Gratian. n. 28. & 29. Surd. n. 3. Cevall.
num. 8. Cujac. d. cap. 9. Hermof. num. 52. & gloss.
4. num. 1. De Fraff. num. 69. Barbosa n. 14. Morla
n. 8. & cum aliis prænotatur supra, lib. 2. cap. 3. n. 43.
Pretium statim venditori tradendum est, qui de eo
fidem habere non tenetur, nisi Respublica laboret
pecunie egestate. Greg. Lop. sup. Barbosa n. 16.
Gratian. n. 25. D. Fraff. n. 66. Hermof. n. 55. &
56. Sed si absit spes solvendi pretium ad breve tem-
pus absque incommodo notabili venditoris, pecca-
nia mutua exigere debet ab omnibus de civitate, ut
pretium domino reddatur, qui etiam pro rata con-
tribuet. Bobadill. cum aliis Politic. lib. 3. cap. 3.
n. 18.

Ad Num. 1.

Si quis res ad alimenta necessarias vendendas
exponat, etiam non instante eorum inopia, cogi
per Magistratus poterit, ut ipsas justum pretium
pendentibus distribuatur. Surd. num. 6. Aviles in cap.
17. Prator. verb. A razonables precios, num. 7.
Hermof. cum aliis num. 83. Morla num. 12. Bobad.
d. lib. 3. cap. 4. n. 66. Didac. Perez in l. 2. tit. 23.
lib. 2. Ordinar. ad fin. vers. Tertius casus, Barbosa
collect. l. 1. n. 4. C. de Episcop. Audient. Azeved.
in l. 13. num. 20. tit. 9. lib. 3. Recopil. quod limitat
Barbosa quoties justam excusationis causam osten-
derit venditor, ut si familiaræ cibaria conservare de-
sideret. Nec autem per excessum pretii emptores
gravari, aut repelli contingat, illud Magistratus
statuere poterit. P. Molin. disp. 341. num. 1. & alii
ex nuper memoratis. Juri nostro Regio speciali-
ter iter agentibus prospectum est, quibus licet
propria

propria autoritate, quæ sibi opus sunt, extorquere à venditoribus qui ea subtrahunt, vel ultra iustum pretium exigunt, iusto exhibitio, & forma constitutionis servata, l. 15. tit. 13. lib. 8. Recop. ubi Azeved. n. 5. Hermos. loc. cit.

Ibi: *Quibus expressim traditur Advocatus.*

Qui muneri advocacionis incumbit, cogi per iudicem potest, ut patrocinium litigantibus ferat, honorario percepto, ad quod suspensione temporali, & aliis pœnis pro arbitrio iubentis coercetur, l. 6. tit. 6. p. 3. l. 22. l. 28. tit. 16. l. 13. tit. 9. lib. 3. Recop. Bobad. d. lib. 3. cap. 14. n. 56. Azeved. ubi proximè, Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 30. num. 78. Gail. lib. 1. observat. 43. num. 1. Guttier. Pract. lib. 1. q. 30. num. 4. Barbosa collect. l. Providendum, num. 7. C. de postuland. Camil. Borel. Sum. decis. tom. 1. tit. 15. num. 43. Menoch. de arbitrar. cas. 369. num. 6. Guazzin. de defens. reor. in piasat. num. 23. Caroc. de locat. rubr. de location. ratione officii, num. 20. & 21. Pauperibus verò Advocati gratis patrocinari tenentur, ut prenotavi Practicar. cap. 6. num. 24. Eadem in procuratore observantur. Caroc. ubi proximè, ac dixi eod. cap. 6. num. 25. Tabellio quoque compellitur, l. 18. tit. 25. lib. 4. Recop. Aviles sup. num. 8. Azeved. in d. l. 13. numer. 20. & generaliter quoties officium autoritate, vel utilitate publicum suscipit aliquis, ad illud exercendum compelli poterit. Azeved. ibidem, Caroc. sup. rubr. de libert. q. 8. num. 18. Sed Advocatum cogi non posse ad suscipiendum patrocinium, nisi urgente necessitate, ex Vivio scripsit Barbosa collect. l. Sancimus, num. 5. C. de Advocat. diversor. judic. quod procedet ubi Advocatus, licet approbatus, & in numerum receptus, publicè munus suum non exercet.

Ibi: *Sic est campo ac stabularius.*

Caupo, & stabularius excipere tenentur hospites, atque advenas, nullique diversorium vacans possunt denegare. Aviles sup. d. verb. A raxonables precios, num. 8. Didac. Perez ubi sup. Bobadil. Polit. lib. 3. cap. 4. num. 92. latè Caroc. de rubr. de libert. q. 8. à num. 5. Gironda de gabell. part. 12. n. 26. Straccha de mercat. tit. de navib. part. 5. q. 3. Cur. Philipp. part. 2. lib. 3. cap. 3. num. 6. Idem de nauta dicens, qui navim locare, navigantesque admittere cogitur. Straccha, & Cur. Philipp. ubi proximè, Caroc. num. 14. ubi de Medico, Chirurgo, & Fornario: actandem num. 18. de cunctis qui publicè artem seu officium exercent.

Ad Num. 2.

Quoniam Decius senserit, meretricem compelli posse, ut accepta mercede, cuique sui corporis copiam faciat, ad instar officium publicè exercentis, sententiam tamen istam ut erroneam D. Covar. non immeritò damnat, quæ ab omni jure, ratione naturali, ac bonis moribus profus aberrat; nam etsi liceat aliquoties in Republica peccatum aliquod permittere, ne deteriora patrentur, Barbosa cum pluribus axiom. 141. n. 7. & præmiti sup. lib. 2. cap. 4. num. 55. cooperari tamen ad actum intrinsecè malum nunquam permittitur, cum non sint faciendæ mala, ut inde veniant bona, cap. Super eo 4. de usur. cap. 2. de sortilegis, Barbosa cum aliis num. 3. & 8. unde etfi

lupanaria publicè tolerentur licitè, iudex tamen nequibit meretricem, pœna inflicta constringere ad turpitudinis exercitium jure divino, & naturali vetitum. Præterea neque ipse, qui ad meretricem accedere cupit, eam comprimere poterit, quia nullum jus in corpus mulieris habet; & si aliquod obtineret, illud per vim consequi non liceret, sed iudicis autoritate, sicut in Advocato, Tabellione, & artifice debet observari. Quod autem nullus jus habeat ad meretricis invitæ complexum, constat quoniam qui artes, & officia publicè exercent, se tacitè obligant Reipublicæ, ubi admittuntur, ad exhibendum ministerium cui libet de populo pro iusta mercede postulanti; hæc autem obligatio in meretrice subsistere non valet, cum rei turpis etiam expressè jure non sustineatur, l. Generaliter 26. cum seq. de verb. oblig. lib. 28. l. 38. tit. 11. p. 5. cum aliis, quas adducit Pichard in §. Quod turpi n. 1. Instit. de inutil. stipul.

Tandem quid magis honestati, imò & humanitati contrarium, quam mulierem astringere, ut se renitentem alienæ libidini subiciat, & evidenti periculo peccandi se exponat vilissimo lucro? Sic Decii opinionem improbant Menoch. de arbitr. casu 291. num. 5. Didac. Perez in l. 2. ad fin. vers. Tertius casus, tit. 23. lib. 2. Ordinam. Plaza de delict. cap. 34. num. 9. Caroc. de locat. rubric. de libert. q. 9. num. 29. Bonacof. qq. crimin. verb. Meretrix, in fin. Farinac. in prax. q. 145. Cabal. resol. crimin. casu. 79.

Ibi: *Siquidem licet meretrix.*

Meretricem rapiens, aut per vim cognoscens extra ordinem, iudicis arbitrio coercetur. Greg. Lop. in l. 2. gloss. ult. tit. 19. part. 7. Farinac. ubi proximè, Clar. §. Raptus, num. 5. Menoch. sup. ex num. 3. Caroc. num. 30. Cabal. sup. & casu 125. num. 6. Plaza ubi nuper, Decian. tract. crim. lib. 8. cap. 7. num. 9. Bossius. in praxi, tit. de rapt. mulier. num. 10. & alii apud eos, quibus adhibetur dicta lex. 2. tit. 19. part. 7. licet contrarium tenuerit Anton. Gom. in l. 80. Taur. num. 4. Mascard. de probat. concl. 1254. ex num. 9. cum aliquibus. Sed cum nemo jus habeat ad abutendum invita meretrice, sicut probavimus, violentus accessus impunitus relinqui non debet.

Ad Num. 3.

De hoc casu differimus supra, lib. 2. cap. 3. à num. 43. & ibi laudatis adde quamplurimos quorum memini supra, numer. 2. & 3. & quos congestit Barbosa collect. l. 1. num. 2. C. de Episcop. Audient.

Verf. *Quod si quis post definitio- nem.*

Quoad hoc constituenda est differentia inter pretium legitimum, & naturale, quam D. Covar. insinuat, ac tradidimus supra, lib. 2. cap. 3. ex num. 6. Est autem legitimum pretium, quod per legem, consuetudinem, vel Magistratum stabilitur: hoc ita in indivisibili consistit, ut vel minimus excessus in utroque foro restitui debeat, nec competet electio lædenti, sicut ex l. 2. C. de res. vendit. qui præcisè ad pretii restitutionem quoad excessum tenebitur. Molin. de just. & jur. disp. 347. num. 2. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 20. dub. 2. num. 3. Leotard. de usur. q. 59. num. 23. Barbosa cum

cum pluribus collect. l. 1. num. 5. C. de Episcop. Audient. Hermos. in l. 3. gloss. 4. num. 4. & 23. tit. 5. part. 5. & non pauci apud me ubi sup. n. 7.

Quod autem diximus, huiusmodi pretium in indivisibili consistere, verum est quoad illum, in cuius odium coarctatur, ac definitur; non alterius contrahentis. Unde tempore necessitatis vitualium taxato pretio, minoris licitè emuntur, quia moderatio ad temperandam venditorum avaritiam dirigitur. Aliud in censibus contingit, qui venire licitè possunt ultra taxam legis, sed non infra, quoniam taxatio ad favorem vendentium respexit adversus emptores. Ita Trullench. d. dub. 2. num. 4.

Ad Num. 4.

Jure naturali permittitur parentibus in gravi necessitate constitutis filios vendere. Molin. de just. & jur. disp. 33. n. 21. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 2. dub. 8. num. 8. Azor. Instit. Moral. part. 2. lib. 2. cap. 19. vers. Alterum est an jure, Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 5. num. 17. Sanch. Consil. Moral. lib. 1. cap. 1. dub. 13. numer. 1. vers. Tertius est. Atque ita tenent communiter Theologi, tam in patre, quam in matre, Hoc jure vendendi filios utebantur Hebræi, sicut prenotavimus supra, lib. 2. cap. 1. Romanis quoque eadem facultas legibus est concessa in filios, quos sub potestate habebant, & quidem amplissima; siquidem pro libito filius vendebatur, & manumissus ab emptore iterum in patriam potestatem reiciebatur, à qua nisi post trinam venditionem profusus non eximebatur, ut ex Dionysio lib. 2. refert Azor. sup. vers. Secundus effectus, Cujac. Jul. Paul. Sententiar. lib. 5. tit. 1. de liberal. caus. in princip. Revard. ad leg. XII. Tabul. cap. 3. de patr. potest. Sed & filios pignori dare licebat. Leotard. de usur. q. 5. n. 7.

Hanc tamen venundandi filios potestatem patribus abstulit Constantinus in l. fin. C. de patrib. qui filios suos distaxer. uno excepto casu famis, qua urgente propter inopiam patri filios vendere permittitur. Trullench. ubi proximè, Molin. num. 21. Sanch. sup. Lessius d. num. 17. vers. Jus tamen civile, Azor. vers. Deinde pater fiduciarius, Greg. Lop. in l. 8. gloss. 1. tit. 17. part. 4. Scaccia de commerc. §. 1. q. 1. num. 556. vers. Restringe primò, Merlin. de pignor. lib. 2. q. 50. num. 77. Surd. de aliment. tit. 1. q. 17. num. 8. & tit. 8. privileg. 38. n. 7. Bobad. Politic. lib. 3. cap. 3. n. 11. Barbosa collect. d. l. fin. num. 2. ubi plurimi, Hermos. in lib. 15. gloss. 1. num. 3. tit. 5. part. 5. Petr. Gregor. Syntag. lib. 27. cap. 7. num. 2. Pinel. in rubr. part. 2. à n. 17. C. de bon. matern. Quod ampliatur ad permutationem, & similes contractus, ex quibus causa famis poterit filius alienari. Merlin. n. 87. Azor. sup. vers. Quæres an egestatis, Molin. numer. 22. Scaccia sup. Surd. n. 12. Barbosa n. 6.

In dubium revocatur, an filius ita à patre venditus propter famem verè servus fiat? Affirmant Cujacius, & Revardus ubi sup. & sentiunt communiter Scribentes. Inficiatur cum aliis Gregor. Lop. in l. 9. gloss. 1. tit. 17. part. 4. quem refert Sanch. de dub. 13. num. 6. Merlin. num. 78. & 79. Surd. de privileg. 38. num. 22. Barbosa num. 11. Pro qua opinione extat lex finalis, C. de parr. potest. ubi inquit Constantinus: *Libertati à majoribus tantum impensum est, ut patribus, quibus jus vitæ in liberos, necisque potestas olim erat permessa, libertatem eripere non liceret.* Hæc Imperatoris assertio vera non esset, si pater per venditionem fi-

lium servituti subicere posset. Quare Revardus ex Julio Paulo respondet, ibi de ingenuitate tractari, quod præter divinationem sustineri non potest ex eo, quod libertas pluris habetur, quam ingenuitas, cum illa præ omnibus æstimabilis sit, ac favorabilis, l. Libertas 107. l. Libertas 165. de regul. jur. Cum igitur, ut vult Revardus, pater posset adimere libertatem, ei quoque liceret ingenuitatem adimere. Secundò nostra interpretatio deducitur ex eadem lege finali, C. de patrib. qui fil. suos distax. ibi: *Emptor obtinendi ejus servituti habeat facultatem.* Unde rectè infert Gregorius Lopez, filium servum non fieri, sed ad servandum obligari: quem in statu servitutis existere dicere possumus, etsi servus non sit, ad instar statuliberi, qui liber non est.

Ultimò idem mihi probatur ex Justiniano in §. 15. *Servi autem aut nascuntur*, ubi tradens ex quibus causis liber homo Jure Civili servus fiat de venditione filii, nullam fecit mentionem. Retentà ergo Gregorii Lopezii opinione, juxta juris principia filio vendito conservatur ingenuitas. Similiter apud nos, cum Indi: & aliæ personæ viles pro flagitio, vel ære alieno damnantur, ut pro certa mercede in officina pannorum, vulgò *Obra-ge*, deserviant, vendi dicuntur, quanvis libertate minimè priventur naturali, lib. 14. tit. 7. lib. 7. Recop. Indiar. Hanc tamen filiorum venditionem apud Christianos in usu non esse observat Hermos. ubi sup. Trullench. d. num. 8. Sed nunquam, nulloque jure fas erit liberis parentibus vendere, quanquam extrema famis urgeat necessitas. Greg. Lop. in l. 8. gloss. 2. tit. 17. p. 4. Merlin. d. q. 50. num. 104. Vide infra, num. 24.

Verf. *Primum etenim controversum.*

De interpretatione, ac significato verbi *Sanguinolentus*, quo usus est Imperator in d. l. fin. C. de patrib. qui fil. consulas Azor. d. cap. 19. vers. *Disputant Juris Civilis*, Cujac. ubi sup. quibus, & aliis assentiri nequeo, qui verbum illud ad filios venditos referunt, recenter natos, quoniam cur infantium potius, quam adultorum meminere lex, cum de omnibus pater valeat disponere, nulla possit assignari ratio. Ideo cum D. Covar. dicendum, patrem dici sanguinolentum, qui impius erga filium arguitur, quem alienæ subicit ut servum potestati, & proprio sanguini non parcat propter famis angustias, quod ceu crudele, & à christiana pietate alienum apud nos ab usu recessit, sicuti nuper observavimus.

Verf. *Secundò eadem lex 2.*

Quoad jus naturale attinet, sicut utriusque parenti licet filios vendere, de quo supra, numer. 12. ita & impignorare ob gravem necessitatem; nam cui conceditur facultas venundandi, quod plus est, pignorandi licentia non potest denegari, ex regula legis *Non debet 22. de reg. jur.* Romanis idem jus in filios à suis primordiis competeat, quod ab Imperatoribus sublatum constat ex l. 1. C. de patrib. qui fil. distaxer. l. Ob æs alienum 12. C. de action. & obligat. Leotard. de usur. quest. 5. num. 7. At cum l. fin. C. de patrib. qui fil. distax. permittitur patri fame & inopia laboranti filium vendere, tacita pignorandi facultas concessa intelligitur; nam regulariter qui alienare valet rem, eandem pignori dare valebit. l. unie. C. Rem alien.